

XXI. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ.

21ST INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Kurdějov (Czech Republic)
June 13-15, 2018

Publisher: Masarykova univerzita, Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s. 1–5. ISBN 978-80-210-8969-3.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *21st International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-8969-3.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8969-3

ISBN 978-80-210-8970-9 (online : pdf)

ČO OVPLYVŇUJE PODNIKATELSKÉ ZÁMERY MATURANTOV VO VIDIECKYCH REGIÓNOCH?

What affects entrepreneurial intentions of high-school graduates in rural regions?

STANISLAV KOLOŠTA

FILIP FLAŠKA

Katedra verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja *Depart. of Public Economy and Regional Development*
Ekonomická fakulta *Faculty of Economics*
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici *Matej Bel University in Banská Bystrica*
✉ *Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica, Slovak Republic*
E-mail: stanislav.kolosta@umb.sk, filip.flaska@umb.sk

Anotace

Politici a pedagógovia majú záujem o štúdie zamerané na faktory ovplyvňujúce podnikateľské zámery (PZ) mladých ľudí žijúcich vo vidieckych oblastiach. Cieľom príspevku je odhaliť faktory ovplyvňujúce PZ študentov posledných ročníkov stredných škôl vo vidieckych oblastiach a uviesť možné implementácie získaných výsledkov v oblasti vzdelávania. Uskutočnili sme empirický výskum prostredníctvom dotazníkov. Bolo oslovených 120 stredných škôl v Banskobystrickom, Prešovskom a Žilinskom kraji. Hlavnými výsledkami je, že líderstvo a kariérne kotvy spolu s podporou rodiny a priateľov sú dôležitými faktormi vysvetľujúcimi PZ medzi maturantami, ktorí sa prieskumu zúčastnili. Výsledky poukazujú na to, že tieto faktory spolu s podporou a budovaním túžby po autonómii by sa mali viac rozvíjať v rámci podnikateľského vzdelávania mládeže na stredných školách na Slovensku.

Klíčová slova

podnikanie, podnikateľské zámery, mládež, vzdelávanie

Annotation

Policy makers and educator are interested in studies targeting factors influencing entrepreneurial intentions (EI) of young people in rural areas. Aim of the article is to reveal some of the factors influencing EI among graduates in 120 high schools in Banská Bystrica, Prešov and Žilina NUTS III Slovak regions, as well as possible educational policy implementations of our results. We conducted an empirical survey through questionnaires. The main results are that leadership as a career anchor and perceived support from family and friends are prominent factors explaining EI among youths in rural Slovakia. These factors together with supporting and building up a desire for autonomy should be mostly developed within entrepreneurship education process of youth at high-schools in Slovakia.

Key words

entrepreneurship, entrepreneurial intentions, youth, education

JEL classification: A2, M2, I2, R1

1. Úvod

Podnikanie alebo vytváranie nových podnikov je dôležitou časťou ekonomickej dynamiky hospodárstva. Celosvetovo rastie pozornosť venovaná podnikaniu a to ako zo strany výskumu tak aj zo strany vlád. Zámer začať podnikat' u jednotlivcov je dôležitý z pohľadu potenciálneho rastu súkromných investícií čím sa tvoria hodnoty pre jednotlivcov a spoločnosť (Douglas, 2013). Nízka miera tvorby pracovných miest v kombinácii s migráciou mladých ľudí je problém, ktorému čelia najmä vidiecke oblasti. Nezamestnanosť mladých ľudí je problémom hospodárskej politiky a má vplyv na znižovanie agregátnej produktivity štátu a nedostatočné využívanie ľudského kapitálu (Puškárová, 2015). Kvalita ľudského kapitálu predstavuje významný determinant regionálneho

podnikateľského prostredia a je všeobecne považovaná za najdôležitejší determinant vzniku inovácií, ako aj za významný stimul konkurencieschopnosti podnikov. Mladí ľudia sú budúcnosťou rozvoja spoločnosti, a z tohto hľadiska má poznanie a rozvíjanie ich podnikateľských zámerov nezanedbateľný význam. Podnikateľské zábery predstavujú prvý krok k reálnej podnikateľskej aktivite.

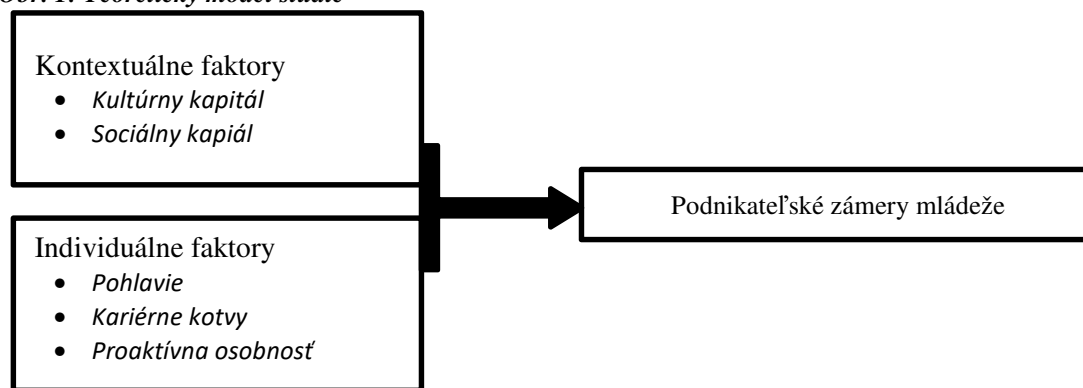
Predošlé výskumy skúmajúce podnikateľské zábery (entrepreneurial intentions) sa zameriavali napr. na vplyvy vysokoškolského vzdelávania (Goethner, a kol., 2012), sociálne vplyvy (Nga, Shamuganathan, 2010), alebo vplyvy rodinných príslušníkov (Zellweger, Sieger, Halter, 2011) na podnikateľské zábery. Niektoré štúdie skúmali podnikateľské zábery (PZ) vo vidieckych oblastiach (napr. Bao, Peng, 2016; Elert, N., a kol. 2015; Altinay a kol., 2012), avšak neboli zamerané na mladých ľudí resp. mládež (nám známa je štúdia Nesse a kol., 2015). Táto štúdia sa zameriava na skúmanie PZ maturantov v troch regiónoch NUTS 3 – Banskobystrický, Žilinský a Prešovský. V týchto regiónoch podľa štatistík Úradu sociálnych vecí a rodiny je najviac dlhodobo nezamestnaných absolventov stredných škôl. Predpokladáme, že naše zistenia môžu posilniť previazanosť medzi výskumom PZ mládeže a vzdelávacích a verejných politik.

2. Cieľ a metodika

Hlavným cieľom je prešetrenie PZ medzi študentmi posledného ročníku stredných škôl vo vzťahu ku konceptuálnym a individuálnym faktorom podnikania. V slovenskom prostredí sa jedná o pilotnú štúdiu uskutočnenú v spomínaných troch regiónoch NUTS 3 na 120 stredných školách. Položili sme si dve výskumné otázky: 1. Čo ovplyvňuje zámer začať podnikat' u slovenskej mládeže? 2. Aké odporúčania pre vzdelávaciu politiku naznačujú výsledky?

Vývoj a zázemie PZ obsiahlo zosumarizovali Fayolle a Liñán (2014) pričom za východisko býva považovaná teória plánovaného správania TPB (Ajzen, 1991; Krueger a Carsrud, 1993). Podnikanie je potrebné chápať ako proces a výskumníci našli dve hlavné skupiny faktorov, ktoré majú vplyv na naštartovanie tohto procesu: kontextuálne a individuálne faktory (Mazzarol a kol., 1999). V tomto článku sa pozrieme na dve hlavné skupiny kontextuálnych faktorov: kultúrny a sociálny kapitál. Čo sa týka individuálnych faktorov, využívame pohlavie, kariérne kotvy a proaktívnu osobnosť. Teoretický model tejto štúdie je znázornený na obrázku 1.

Obr. 1: Teoretický model štúdie

Zdroj: vlastné spracovanie

Integrovaný kultúrny kapitál možno považovať za výsledok individuálneho socializačného procesu (dlhodobo rozvíjané vedomosti či postoje). Zaraďujeme sem aj vplyv rodičov ako vzorov, čo zvyčajne má vplyv aj na PZ ich potomkov. Sociálny kapitál (Field, 2003) je úzko prepojený na sociálne siete a siete kontaktov (známi, priatelia). Kariérne kotvy sú definované Scheinom (1990) ako kombinácia vnímaných kompetencií, motívov a hodnôt, ktorých sa človek nevzdá. Je to tiež zrkadlo vnímania samých seba. Na základe predošlých štúdií (Timmons a Spinelli, 2003; Schein 1975) budeme považovať za kariérne kotvy v preferenciách mládeže: líderstvo, autonómiu, tvorivosť, bezpečnosť, a vedecko-technickú špecializáciu. Proaktívnu osobnosť definovali Bateman a Crant (1993) ako koncept relatívne stabilných tendencií pri meniacom sa prostredí. Proaktívni ľudia nevinia okolnosti či podmienky, rozhodujú sa na základe hodnôt. Tento ukazovateľ bude tvoriť poslednú skupinu premenných, skúmaných vo vzťahu k PZ mládeže.

Účelom prieskumu bolo zistiť PZ mládeže v prevažne vidieckych regiónoch. Na zodpovedanie si prvej výskumnej otázky v úvode sme použili regresný model, ktorého parametre sme odhadli metódou OLS. Model bol testovaný

pomocou regresnej analýzy, pričom boli zohľadnené najdôležitejšie premenné v súlade s teoretickým modelom tejto štúdie. Dotazníky, v ktorých respondenti na otázky odpovedali "neviem", sme z našej analýzy vylúčili.

Dáta boli zbierané vo februári a marci 2016 prostredníctvom štruktúrovaných dotazníkov vytvorených v online systéme Google, ktoré boli elektronicky distribuované na 120 stredných školách v Banskobystrickom, Prešovskom a Žilinskom kraji. Odkazy na on-line dotazníky so sprievodným listom boli zaslané pedagógom na stredné školy s prosbou o ich distribuovanie medzi končiacich študentov prostredníctvom elektronického systému školy alebo iným spôsobom (Facebookové skupiny) tak, aby boli študentom dostupné. Študenti mohli dotazníky vyplniť buď na hodine informatiky alebo doma. V uvedenom termíne sa podarilo získať odpovede od 251 respondentov.

V našej analýze sme na zostrojenie závislej premennej PZ použili 5 zložiek (Je lepšie mať vlastný podnik ako pracovať pre druhých; Začal by som podnikáť aj keby bola pravdepodobnosť straty veľká; Neviem si predstaviť založenie vlastného podniku; Mať vlastný podnik je spôsob života, ktorý mi sedí najviac; Chcem prevádzkovať vlastnú firmu). Odpovede boli na 5 stupňovej Likertovej škále (1 silne súhlasím až 5 silne nesúhlasím). Odpovede boli spočítané, čím sme dostali PZ skóre od 5 do 25. Tento ukazovateľ môžeme považovať za indikátor skorej fázy zámeru začať podnikáť, nakoľko nevieme, či respondenti aj reálne začali s podnikaním. Agregovaný ukazovateľ závislej premennej sme otestovali pomocou faktorovej analýzy. Tá ukázala, že týchto 5 otázok má iba jeden faktor s eigenvalue väčším ako 1. Cronbachova alfa bola 0,766, čo je nad dolným limitom vnútornej konzistencie 0,75 navrhovaným Crano a Brewerom (2002). Cronbachova alfa je indikátorom vnútornej konzistencie latentných premenných. Naša analýza ukázala, že ak by sme vylúčili ktorúkoľvek otázku, došlo by k zníženiu hodnoty Cronbachovej alfy, a teda zostrojená premenná má vysokú vnútornú konzistenciu.

Nezávislé premenné sú v dvoch skupinách definované na základe teoretického modelu a teoretických východísk – kontextuálne faktory (zložené z kultúrneho a sociálneho kapitálu) a individuálne faktory (zložené z pohlavia, kariérnych kotiev a proaktívnej osobnosti). Štruktúra otázok bola koncipovaná podobne ako v nórskej štúdií Nesse a kol. (2015). Proaktívnu osobnosť sme otestovali rovnako ako závislú premennú PZ. Likertova škála mala 5 stupňov (od 1 úplne súhlasím, po 5 úplne nesúhlasím). Faktorová analýza ukázala, že 5 zložiek (Baví ma čeliť a prekonávať prekážky; Nič nie je viac vzrušujúcejšie než vidieť, ako sa moje nápady uskutočňujú; Mám „dobrý čuch“ na nové príležitosti; Rád mením veci v danom okamihu; Dokážem vidieť dobrú príležitosť dávno pred tým, ako ju uvidia iní) má len jeden faktor s eigenvalue vyšším ako 1. Cronbachova alfa bola 0,723, čo dostatočne potvrdzuje vnútornú konzistenciu skonštruovanej premennej (Pallant, 2011). Následne sme zostavili regresný model metódou OLS s cieľom zistiť, ktoré premenné majú vplyv na PZ mládeže.

3. Výsledky a diskusia

V priemere majú väčšie PZ chlapci (11,2) ako dievčatá (12,8) - nižšie hodnoty znamenajú vyššie PZ. Percentuálne skóre pozitívnych odpovedí nezávislých premenných naznačuje, že slovenská mládež v skúmanej vzorke na strednom a východnom Slovensku cíti podporu príbuzných alebo priateľov pri PZ. Líderstvo považuje za dôležité necelá polovica respondentov, pričom samostatnosť s bezpečnosťou predstavujú najdôležitejšie oblasti v rámci individuálnych faktorov ovplyvňujúcich PZ mládeže. O necelej štvrtine respondentov možno povedať, že má proaktívnu osobnosť (zvyšné premenné sú v tabuľke 1).

Tab. 1: Výsledky regresného modelu a % pozitívnych odpovedí

Premenná	% pozitívnych odpovedí (hodnota 1 a 2)	Model OLS Est. β^b
Rodičia podnikatelia	39,80 %	0,037
Príbuzní podnikatelia	55,90 %	0,002
Priatelia podnikatelia	45,30 %	-0,097
Iní podnikatelia	84,70 %	-0,113
Podpora blízkych	75,20 %	0,364***
Pohlavie (dievčatá)	78,00 %	0,183***
Líderstvo	47,10 %	0,308***
Samostatnosť	92,40 %	0,16**
Kreativnosť	74,60 %	0,106
Bezpečnosť	96,20 %	-0,14*
Vedecko-technická špecializácia	67,20 %	-0,125*
Proaktívna osobnosť (5 – 9 vysoký stupeň)	23,30 %	0,016

Poznámka: ^b Štandardizované; * $p < 0,1$; ** $p < 0,05$; *** $p < 0,01$

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 1 zobrazuje výsledky regresného modelu, v ktorom sme skúmali významnosť jednotlivých premenných vplývajúcich na podnikateľské zámery mládeže (model je celkovo štatisticky významný; pre F-values je $p < 0,001$). Skúmané premenné vysvetľujú PZ na úrovni necelých 40 % (Adjusted R2 = 0,397).

Štyri faktory najviac pozitívne vplývajú na PZ mládeže v skúmaných regiónoch SR – podpora rodiny a priateľov, líderské ambície, pohlavie (chlapci majú väčší záujem podnikat' ako dievčatá) a túžba po nezávislosti. Zvyšné premenné nie sú významné na 5 % hladine významnosti, aj keď túžba po bezpečnom živote a vedecko-technická špecializácia negatívne ovplyvňujú PZ mládeže (na 10 % hladine významnosti). Proaktívna osobnosť nemá vplyv na zámery začať podnikat' u mládeže.

Nezdá sa, že by sociálny kapitál alebo proaktívna osobnosť vplývali na PZ mládeže, čo je rovnaký výsledok ako v rovnako zameranej štúdií v Škandinávskom prostredí (Nesse a kol., 2015). Pravdepodobne kvôli vysokej nezamestnanosti a nižším zamestnaneckým mzdám môžeme vysvetliť relatívne vysokú náchylnosť začať samostatne podnikat' a byť nezávislý u mladých ľudí v skúmaných regiónoch SR. Toto zistenie môže byť spôsobené „faktorom nevyhnutnosti“, pokiaľ chcú mať mladí ľudia vyšší životný štandard. PZ mládeže preto silne závisia na kariérnych kotvách smerom k seba-zamestnaniu, ako sú líderstvo a samostatnosť. Líderstvo spolu s túžbou byť samostatný prostredníctvom podnikania môžu zmeniť pozíciu na trhu práce z podriadeného v rámci hierarchických štruktúr na „seba-riadiaceho“, čo zdá sa, je významný faktor podnecujúci slovenskú mládež k naštartovaniu vlastného podnikania.

Túžba vytvoriť niečo nové, inovatívne, nie je výraznou črtou mládeže medzi študentami, ktorí sa zúčastnili prieskumu. Politické a ekonomické prostredie na Slovensku sa za posledných približne 25 rokov výrazne zmenilo. Časť rodičov žila v komunistickom režime, kde neboli možnosti na slobodné podnikanie, čo môže vplývať aj na časť mladej generácie, ktorá nemá vybudovaný dostatočne silný sociálny kapitál, ktorý by poskytol zázemie pre podporu podnikania. Naše výsledky v tomto smere môžu ilustrovať preferencie mládeže vo vidieckych regiónoch SR, kým v iných oblastiach - ako napríklad Bratislavský kraj – by tomu tak nemuselo byť. Tiež veľkosť vzorky respondentov mohla ovplyvniť konečné výsledky.

Záver

Nevýznamná korelácia medzi proaktívnou osobnosťou a podnikateľskými zámermi je možno spôsobená „nevyhnutnosťou poháňanými“ podnikateľskými zámermi, kde finančné motívy seba-zamestnania dominujú nad individuálnymi preferenciami a záujmami, čo je paradox napríklad oproti inovatívnym škandinávskym ekonomikám (napr. Nórsko; pozri štúdiu Nesse a kol., 2015). Všeobecné implikácie výsledkov tejto štúdie pre vzdelávacie účely navrhujú podporovať u slovenskej mládeže líderské ambície spolu s podporou a budovaním túžby pre samostatnosť. Zároveň je potrebné redukovat' možné bariéry pri podpore mladých podnikateľov vo vidieckych oblastiach spolu so zvyšovaním záujmu mladých ľudí o technické smery, pretože práve priemysel, aj z pohľadu budúcich perspektív, bude poskytovať nové podnikateľské príležitosti.

Praktické implikácie našich zistení môžu podnietiť vyučujúcich na stredných školách v SR k lepšiemu porozumeniu podnikateľských zámerov a motivácie mládeže, a tak zlepšiť vyučovacie metódy na podporu podnikania mladých ľudí. Reforma slovenského vzdelávacieho systému sa ťahá od roku 1994 a učitelia spolu s podnikateľským sektorom volajú aj po obsahovej reforme v rámci vyučovacieho procesu. Preto prezentované poznatky môžu byť zmysluplné pri zostavovaní priorít tej časti vzdelávacieho procesu, ktorý je zameraný na podnecovanie podnikania mladých ľudí. Zvýšenie podnikateľskej aktivity mládeže sa môže ukázať ako jeden z nástrojov znižujúcich nezamestnanosť mladých a poznatky PZ implementované do vzdelávacieho procesu sa veľmi pravdepodobne premietnu do vyššej kvality ľudského kapitálu, ako kľúčového faktora rastu konkurencieschopnosti národnej ekonomiky. Samozrejme to znamená ďalšiu snahu o rozvoj poznatkov v tejto oblasti.

Táto štúdia je založená najmä na kvantitatívnom výskume, ktorý má svoje limity. Odporúčania pre budúci výskum vidíme v kvalitatívnom prieskume vplyvu sociálneho kapitálu, kariérnych kotiev a proaktívnej osobnosti na podnikateľské zámery mladých ľudí. Taktiež väčší počet respondentov môže znamenať, že niektoré nezávislé premenné sa ukážu ako významné. Na pamäti treba mať aj to, že podnikateľské zámery sa môžu časom meniť. Ďalším limitom je objekt skúmania osadený do prevažne vidieckych regiónov Slovenska, čo znamená, že výsledky nemôžu byť zovšeobecňované. Na to, aby zistenia prezentovaným modelom mohli byť zovšeobecňované pre vidiecke oblasti, by sa musel takýto výskum uskutočniť aj v ďalších krajinách. Veľké PZ slovenskej mládeže, nielen v rámci tejto štúdie ale aj medzinárodných správach GEM, nemusia nevyhnutne viesť k začatiu podnikania. Preto navrhujeme prešetriť determinanty reálneho podnikania vo vzťahu k podnikateľským zámerom mládeže. Za

užitečné považujeme aj skúmanie rozličných prístupov v rámci podnikateľského vzdelávania a ich vplyv na podnikateľské zámery a aktivity mládeže.

Literatura

- [1] AJZEN, I., (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, vol. 50, no. 2, pp. 179–211. ISSN 0749-5978. DOI: 10.1016/0749-5978(91)90020-T.
- [2] ALTINAY, L. a kol., (2012). The influence of family tradition and psychological traits on entrepreneurial intention. *International Journal of Hospitality Management*, vol. 31, no. 2, pp. 489–499. ISSN 0278-4319. DOI: 10.1016/j.ijhm.2011.07.007.
- [3] BAO, H., PENG, Y., (2016). Effect of land expropriation on land-lost farmers' entrepreneurial action: A case study of Zhejiang Province. *Habitat International*, vol. 53, pp. 342-349. ISSN 0197-3975. DOI: 10.1016/j.habitatint.2015.12.008.
- [4] BATEMAN, T.S., CRANT, J.M., (1993). The proactive component of organizational-behavior: A measure and correlates. *Journal of Organizational Behavior*, vol. 14, no. 2, pp. 103-118. ISSN 0894-3796. DOI: 10.1002/job.4030140202.
- [5] CRANO, W.D., BREWER, M.B., (2002). *Principles and methods of social research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc. ISBN 978-0805839043.
- [6] DOUGLAS, E. J., (2013). Reconstructing entrepreneurial intentions to identify predisposition for growth. *Journal of Business Venturing*, vol. 28, no. 5, pp. 633–651. ISSN 0883-9026. DOI: 10.1016/j.jbusvent.2012.07.005.
- [7] ELERT, N., a kol., (2015). The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance. *Journal of Economic Behavior & Organization*, vol. 111, pp. 209–223. ISSN 0167-2681. DOI: 10.1016/j.jebo.2014.12.020.
- [8] FAYOLLE, A., LIÑÁN, F., (2014). The future of research on entrepreneurial intentions. *Journal of Business Research*, vol. 67, no. 5, pp. 663–666. ISSN 0148-2963. DOI: 10.1016/j.jbusres.2013.11.024.
- [9] FIELD, J., (2003). *Social capital*. New York: Routledge. ISBN 978-0415433037.
- [10] GOETHNER, M., a kol., (2012). Scientists' transition to academic entrepreneurship: Economic and psychological determinants. *Journal of Economic Psychology*, vol. 33, no. 3, pp. 628–641. ISSN 0167-4870. DOI: 10.1016/j.joep.2011.12.002.
- [11] KRUEGER, N. F., CARSRUD, A. L., (1993). Entrepreneurial intentions: Applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, vol. 5, no. 4, pp. 315–330. ISSN 0898-5626. DOI: 10.1080/089856293000000020.
- [12] MAZZAROL T., a kol., (1999). Factors influencing small business start-ups. A comparison with previous research. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, vol. 5, no. 2, pp. 48-63. ISSN 1355-2554. DOI: 10.1108/13552559910274499.
- [13] NESSE, J.G., a kol., (2015). Entrepreneurial Intentions among Youth in Rural Areas: Regional Differences and Changes over Time. *Proceedings of the 12th International Conference on Enterprise Systems, Accounting and Logistics (12th ICESAL)*, pp. 86-107.
- [14] NGA, J. K. H., SHAMUGANATHAN, G., (2010). The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions. *Journal of Business Ethics*, vol. 95, no. 2, 259–282. ISSN 0167-4544. DOI: 10.1007/s10551-009-0358-8.
- [15] PALLANT, J., (2011). *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using SPSS (4th ed.)*. Australia: Allen & Unwin. ISBN 8601300218694.
- [16] PUŠKÁROVÁ, P., (2015). Analýza vplyvu ľudského kapitálu na celkovú produktivitu faktorov v regiónoch EÚ modelom SDM. *Politická ekonomie*, vol. 63, no. 7, pp. 658-676. DOI: 10.18267/j.polek.1018.
- [17] SCHEIN E.H., (1975). How 'career anchors' hold executives to their career paths. *Personnel*, vol. 52, no. 3, pp. 11-24.
- [18] SCHEIN E.H., (1990). *Career anchors: Discovering your real values*. Revised edn., San Francisco: Pfeiffer & Company. ISBN 978-0893842109.
- [19] TIMMONS J.A., SPINELLI S., (2003). *New venture creation: Entrepreneurship for the 21st century*. New York: McGraw-Hill/Irwin. ISBN 978-0078029103.
- [20] ZELLWEGER, T., a kol., (2011). Should I stay or should I go? Career choices of students with family business background. *Journal of Business Venturing*, vol. 26, no. 5, pp. 521–536. ISSN 0883-9026. DOI: 10.1016/j.jbusvent.2010.04.001.